

TALOUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 29/2002 vp

Hallituksen esitys laeiksi sähkömarkkinalain sekä maakaasumarkkinalain 4 luvun 6 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 22 päivänä lokakuuta 2002 lähettänyt talousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi sähkömarkkinalain sekä maakaasumarkkinalain 4 luvun 6 §:n muuttamisesta (HE 218/2002 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon (PeVL 63/2002 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- teollisuusneuvos Arto Lepistö ja neuvotteleva virkamies Arto Rajala, kauppa- ja teollisuusministeriö
- johtaja Asta Sihvonen-Punkka ja ryhmäpäällikkö Antti Paananen, Energiamarkkinavirasto
- tutkimuspäällikkö Timo Mattila, Kilpailuvirasto
- lakimies Jukka Kaakkola, Kuluttajavirasto
- ylijohtaja Mika Purhonen ja valmiusasiamies Matti Jauhiainen, Huoltovarmuuskeskus HVK
- toimitusjohtaja Juhani Santaholma, toimialajohtaja Markku Jalonen ja varatuomari Antero Enäjärvi, Energia-alan Keskusliitto ry Finergy

- toimitusjohtaja Juha Naukkarinen ja verkostoyksikönjohtaja Kenneth Hänninen, Sähköenergialiitto ry SENER
- jaostopäällikkö Ilpo Mattila, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK
- lainopillinen asiamies Riikka Tähtivuori, Suomen Yrittäjät
- johtaja Ulla Sirkeinen, Teollisuuden ja Työntantajain Keskusliitto TT
- toimitusjohtaja Mikael Lilius ja sektorijohtaja Tapio Kuula, Fortum Oyj
- konsernilakimies Tarmo Rantalankila, Fingrid Oyj
- toimitusjohtaja Osmo Kähkönen, Keravan Energia Oy
- toimitusjohtaja Timo Rajala, Pohjolan Voima Oy
- toimitusjohtaja Roy Granroth, Porvoon Energia Oy
- toimitusjohtaja Hannu Virta, Satapirkan Sähkö Oy
- toimitusjohtaja Martti Lappalainen, Suur-Savon Sähkö Oy
- tuotantojohtaja Erik Mälkki, Vattenfall Oy
- tutkija Simo Kyllönen, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- energiatalouden professori Pekka Pirilä, Teknillinen korkeakoulu
- teknikko Pentti Kilpeläinen.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Sallilan Sähkölaitos Oy
- Suomen Kiinteistöliitto ry.

Etelä-Savon Energia Oy ilmoitti yhtyvän Sähköenergialiitto Senerin kantaan.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että sähkönkäyttäjien valinnanvapaus hankkia sähkönsä haluamaltaan toimittajalta ulotetaan kiinteistösähköverkoihin siltä osin kuin se on käytännössä mahdollista. Kiinteistöverkon haltijalle säädetään velvollisuus sallia kiinteistöverkkoon liittyneelle kuluttajalle mahdollisuus tehdä sähkönmyynti- ja sähkönsiirtosopimus, jossa sähköntoimitus tapahtuu jakeluverkon kautta, jos kuluttaja korvaa kiinteistönhaltijalle aiheutuvat mittauslaitteiston muutostöistä syntyneet kustannukset.

Sähkömarkkinalakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan verkonhaltija ei saa periä erillistä maksua sähkönmyyjän vaihtamiseen liittyvistä rekisteröinti-, taseselvitys- ja muista vastaavista suoritteistaan. Verkonhaltija ei saa myöskään periä erillistä maksua sähkönmyyjän vaihtamisen yhteydessä tapahtuvasta mittarinlukemisesta, jos asiakkaan edellisestä sähkönmyyjän vaihtamisesta on kulunut vähintään yksi vuosi.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset vakiokorvauksesta verkkopalvelun keskeytymisen vuoksi. Sähkönkäyttäjällä on oikeus verkkopalvelun yhtäjaksoisen keskeytymisen perusteella vakiokorvaukseen, kun sähkönsaanti on ollut keskeytyneenä vähintään 12 tuntia. Vakiokorvauksen määrä on porrasteinen sähkönkäyttäjän vuotuisesta verkkopalvelumaksusta keskeytysajan tuntimäärän mukaan. Vakiokorvaus on kui-

tenkin enintään 700 euroa sähkönkäyttäjää kohti. Korvausvastuuta ei ole, jos verkkopalvelun keskeytyminen johtuu verkonhaltijan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevasta esteestä, jota hänen ei kohtuudella voida edellyttää ottavan huomioon toiminnassaan ja jonka seurauksia hän ei kaikkea huolellisuutta noudattaen olisi voinut välttää tai voittaa.

Järjestelmävastuussa olevan kantaverkonhaltijan tulee lakiin lisättävän säännöksen mukaan ylläpitää ja kehittää järjestelmävastuun piiriin kuuluvia toimintojaan ja palveluitaan sekä ylläpitää, käyttää ja kehittää sähköverkkoaan ja muita järjestelmävastuun hoitamiseen tarvittavia laitteistojaan sekä yhteyksiä toisiin verkkoihin siten, että edellytykset tehokkaasti toimiville sähkömarkkinoille voidaan turvata.

Rajajohtojen rakentamisedellytyksiä ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että lupaedellytyksiin lisätään mahdollisuus ottaa huomioon sähköä tuovan kolmannen maan sähkömarkkinoiden avaamisen taso ja muiden sähkömarkkinoiden kilpailuedellytysten vastavuoroinen olemassaolo.

Lakia ehdotetaan täydennettäväksi myös sähkömarkkinaviranomaisena toimivan Energiamarkkinaviraston oikeudella toimittaa tarkastus valvottavaa toimintaa harjoittavassa yhteisössä tai laitoksessa.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Talousvaliokunta ehdottaa, että lakiehdotukset hyväksytään sähkömarkkinalakiin tehdyin täsmennyksin. Hallituksen esityksestä on annettu talousvaliokunnassa myös kriittisiä lausuntoja,

mutta talousvaliokunta pitää esitystä kuitenkin kokonaisuutena hyväksyttävänä.

Lakiin tehtävillä muutoksilla parannetaan kiinteistöverkon kautta sähkönsä hankkivien kuluttajien asemaa ja kilpailun toimivuutta sähkö- vähittäismyynnissä. Sähkönkäytön keskeytyk-

siä koskevan korvausmenettelyn keskeisenä tavoitteena on sähkönjakelun toimintavarmuuden parantaminen.

Laissa säädetään verkkotoiminnan yleisistä velvoitteista ja hinnoitteluperiaatteista. Verkonhaltijan on kohtuullista korvausta vastaan myytävä sähkönsiirtopalveluja niitä tarvitseville. Lakiin lisättävän säännöksen mukaan verkkonhaltijan on järjestettävä toimitetun sähkönsiirto-asiain mukaisella tavalla. Asiakkaan tulee maksaa kohtuulliset mittauskustannukset. Verkonhaltija ei saa periä erillistä maksua sähkönsiirto-asiain vaihtamiseen liittyvistä rekisteröinti-, taseselvitys- ja muista vastaavista suoritteista. Valiokunta kiinnittää huomiota lain säännöksiin, joiden mukaan verkkopalvelujen myyntihintojen ja -ehtojen sekä niiden määräytymisperusteiden on oltava tasapuolisia ja syrjimättömiä kaikille verkon käyttäjille. Verkkopalvelun hinnoittelun on oltava kohtuullista.

Laissa säädetään vakiokorvauksesta verkkopalvelun keskeytymisen vuoksi (27 f §). Vakiokorvausmenettelyllä pyritään ehkäisemään sähköntoimitusten keskeytysten syntymistä ja keskeytystilanteissa kannustamaan korjaamaan mahdollisimman nopeasti keskeytymisen syy ja aiheutuneet vauriot. Sähkökäyttäjällä on oikeus yhtäjaksoisen sähkökatkon perusteella vakiokorvaukseen, jollei katko johdu jakeluverkonhaltijan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevasta esteestä. Vakiokorvaus alkaa juosta, kun yhtäjaksoinen keskeytysaika on ollut vähintään 12 tuntia. Korvauksen määrä on porrastettu keskeytyksen tuntimäärän perusteella, ja se lasketaan kunkin keskeytyksestä kärsineen asiakkaan vuotuisesta verkkopalvelumaksusta verojen määrä mukaan lukien. Korvauksen enimmäismäärä on hallituksen esityksen mukaan enintään 700 euroa sähkökäyttäjää kohti. Valiokunnalle esitettiin eriäviä näkemyksiä vakiokorvauksen enimmäismäärästä ja korvauksen määräytymisestä, mutta valiokunta päätyi hallituksen esityksen kannalle. Valiokunta toteaa kuitenkin, että vakiokorvauksen enimmäismäärä on alhaisempi kuin esimerkiksi keskimääräisellä karjatilalla tai yrityksillä vuotuinen verkkopalvelumaksu. Valiokunta toteaa vielä,

että poikkeuksellisten myrskyolojen aiheuttama korjausmahdollisuuden puuttuminen ja työturvallisuuden vaarantuminen vapauttavat korvausvastuusta korjauksen alkamisen viivästymisen osalta. Sähkökatkon pituuden laskeminen alkaa siitä, kun katko on tullut verkkonhaltijan tietoon. Hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa perustellaan laajasti esitettyä vakiokorvaussääntelyä (s. 44—49).

Valiokunta pitää tärkeänä, että lain toimivuutta käytännössä seurataan. Tällaisia seurattavia asioita ovat muun muassa poikkeustapaukset, jolloin jakeluverkonhaltija vapautuu vakiokorvauksen maksamisesta, sähkökatkoksesta ilmoittaminen ja korvausajan juoksun alkaminen, vakiokorvauksen määräytymisaika ja enimmäismäärä, sähköyhtiöiden yhdenvertaisuuden toteutuminen maan eri osissa ja vakiokorvauksen vaikutus sähkönsiirtohintaan.

Valiokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi lausuman, jossa edellytetään hallituksen seuraavan lain vaikutuksia sähkökäyttäjien asemaan (*Valiokunnan lausumaehdotus*).

Pitkistä sopimuksista aiheutuneet ns. kariutuneet kustannukset ovat jääneet sähköyhtiöiden vastattavaksi. Tämä on muodostunut taloudellisesti raskaaksi monille jakeluyhtiöille. Valiokunta katsoo, että seuraavia sähkömarkkinalain muutoksia tehtäessä myös kariutuneista kustannuksista aiheutuneet ongelmat on otettava valmistelussa huomioon.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Laki sähkömarkkinalain muuttamisesta

Talousvaliokunta on tehnyt lakiin perustuslaki-valiokunnan lausunnosta johtuvat muutokset.

25 d §. Sähkökäyttäjällä tulee olla mahdollisuus tehdä sähköverkkosopimus ja sähkönsiirto-asiain sopimus, jossa sähköntoimitus tapahtuu jakeluverkonhaltijan jakeluverkon kautta.

Valiokunta on selventänyt säännöstä siten, että kiinteistönhaltija on velvollinen luovuttamaan sähkökäyttäjälle edellä mainittua tarkoi-

tusta varten käyttöoikeuden kiinteistön sisäiseen verkkoon.

42 §. Pykälässä säädetään sähkömarkkinaviranomaisen tarkastusvaltuudesta. Säännöksestä ei suoraan ilmene, missä tarkastus voidaan toimittaa.

Säännöstä on edellä olevan johdosta täsmennetty siten, että säännösten, määräysten ja velvoitepäättösten noudattamisen valvomiseksi sähkömarkkinaviranomaisen asianomaisella virkamiehellä on oikeus toimittaa tarkastus valvotta-

vaa toimintaa harjoittavan yhteisön tai laitoksen hallinnassa olevissa tiloissa.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella talousvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että 2. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana ja

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset).

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

sähkömarkkinalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 17 päivänä maaliskuuta 1995 annetun sähkömarkkinalain (386/1995) 3 §:n 10 ja 11 kohta,

muutetaan 16 §:n 1 momentti, 18 §:n 3 momentti, 24 §, 27 d §:n otsikko, 27 f § ja 27 j §, sellaisena kuin niistä ovat 16 §:n 1 momentti laissa 332/1998 sekä 27 d §:n otsikko, 27 f § ja 27 j § laissa 466/1999, sekä

lisätään 2 §:ään uusi 3 ja 4 momentti, 10 §:ään siitä mainitulla lailla 466/1999 kumotun 2 momentin tilalle uusi 2 momentti, lakiin uusi 14 a § ja 15 a §, 25 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 466/1999, uusi 4 momentti, 25 d §:ään, sellaisena kuin se on viimeksi mainitussa laissa, uusi 4 momentti, lakiin uusi 27 f §, jolloin muutettu 27 f §, nykyinen 27 g—27 i § ja muutettu 27 j § siirtyvät 27 g—27 k §:ksi sekä 42 §:ään uusi 2 momentti, seuraavasti:

2 §
(Kuten HE)

3 luku

Verkkotoiminnan yleiset velvoitteet ja hinnoitteluperiaatteet

10, 14 a, 15 a, 16, 18, 24 ja 25 §
(Kuten HE)

25 d §

Sopimuksen tekeminen

— — — — —
Sähkönkäyttäjällä tulee olla mahdollisuus tehdä sähköverkkosopimus ja sähköntoimitus-
sopimus, jossa sähköntoimitus tapahtuu jakeluverkonhaltijan jakeluverkon kautta. *Kiinteistönhaltijan tulee luovuttaa sähkönkäyttäjälle tätä tarkoitusta varten käyttöoikeus kiinteistön tai sitä*

vastaavan kiinteistöryhmän sisäiseen sähköverkkoon. Jos sähkönkäyttäjä on ostanut sähkönsä kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisen sähköverkon kautta, tulee sähkönkäyttäjän korvata kiinteistönhaltijalle sähkön mittaukseen liittyvistä muutostöistä aiheutuvat kustannukset siirtyessään ostamaan sähkönsä jakeluverkonhaltijan jakeluverkon kautta.

27 d, 27 f, 27 g ja 27 k §
(Kuten HE)

42 §

— — — — —
Sähkömarkkinaviranomaisen asianomaisella virkamiehellä on oikeus tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten sekä sähkömarkkinaviranomaisen 39 §:n nojalla anta-

mien velvoitepäättösten noudattamisen valvomiseksi toimittaa tarkastus valvottavaa toimintaa harjoittavan yhteisön tai laitoksen hallinnassa olevissa tiloissa. Valvottavaa toimintaa harjoittavan yhteisön tai laitoksen on vaadittaessa esitettävä tarkastusta toimittavalle virkamiehelle tarkastusta varten ne asiakirjat ja tietojärjestelmissään olevat tallenteensa sekä järjestettävä pääsy niihin sähkölaitteisiin ja -laitteistoihin, joilla voi olla merkitystä tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten noudattamisen valvonnassa. Tarkastusta toimittavalla virkamiehellä on oikeus ottaa maksutta jäljennöksiä tarkastettavista asiakirjoista sekä tulosteita tietojärjestelmissä olevista tallenteista.

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää hallituksen seuraavan,

— *kuinka vakiokorvaussäännökset vaikuttavat sähkönkäyttäjän sähköstä maksamaan hintaan,*

— *ovatko vakiokorvaussäännösten aikarajat ja korvauksen enimmäismäärä asianmukaisia ja kohtuullisia,*

— *etteivät vakiokorvauksesta vapautumisen perusteet anna mahdollisuutta perusteettomiin korvauksesta kieltäytymisiin tai johda kohtuuttomiin korvaus-*

vaatimuksiin ja että mainitut perusteet ovat sopusoinnussa muiden vastaavalaisten perusteiden kanssa,

— *etteivät lain säännökset aiheuta kohtuuttomia seurauksia eri käyttäjäryhmille ja eri verkonhaltijoille ja*

— *että sähkön siirtohinnoittelu sähkönkäyttäjälle on kohtuullista ja että kohtuuttomiksi todetut maksut palautetaan sähkönkäyttäjälle.*

Epäkohtia havaittuaan hallituksen on viipymättä ryhdyttävä toimenpiteisiin niiden poistamiseksi.

TaVM 29/2002 vp — HE 218/2002 vp

Helsingissä 13 päivänä helmikuuta 2003

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Leena Luhtanen /sd	Mika Lintilä /kesk
jäs.	Satu Hassi /vihr	Olli Nepponen /kok
	Susanna Huovinen /sd	Antti Rantakangas /kesk
	Mikko Immonen /vas	Ola Rosendahl /r
	Reijo Kallio /sd	Juhani Sjöblom /kok
	Marja-Leena Kemppainen /kd	vjäs. Jyri Häkämies /kok
	Pekka Kuosmanen /kok	Veijo Puhjo /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eelis Roikonen.